

АНАЛІЗ ПОТЕНЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ОЗИМОГО РІПАКУ

Семерня О.В., ст. викладач (СНАУ, м. Суми, Україна)

Rapeseed is an important agricultural oilseed crop in Ukraine; growing this crop in our country is very important because it has wide application in various spheres of human life.

Ріпак – це важлива сільськогосподарська культура в Україні, яка має широке застосування в різних сферах життя людини.

Серед найважливіших олійних культур в Україні за структурою посівних площ ріпак ділить друге місце з соєю, поступається лише соняшнику. Згідно з даними Міністерства аграрної політики, посівні площі ріпаку в Україні склали: у 2022р.- 1, 029 млн га , у 2023р. – 1, 396 млн га, 2024р. – 1, 164 млн га. Під урожай 2025р. було засіяно озимого ріпаку 1,123 млн га. Виробництво озимого ріпаку – це складний технологічний процес, який включає кілька етапів, кожен з яких має свої потенційні небезпеки для працівників.

Аналіз цих процесів з точки зору безпеки праці є важливим для запобігання нещасним випадкам і збереження здоров'я операторів техніки та допоміжного персоналу.

Військовий стан в Україні суттєво впливає на безпеку польових робіт. Наявність мін, нерозірвані боєприпаси на полях створюють загрозу для життя аграріїв. Руйнування інфраструктури, пошкодження доріг та мостів, ускладнює доступ до полів та транспортування техніки. Військові дії можуть призвести до порушення логістики, перебоїв чи дефіциту з постачання пального, насіння та добрив.

Для мінімізації цих ризиків необхідно вжити наступні заходи:

- ретельна перевірка полів: залучення саперних підрозділів для обстеження території перед початком польових робіт;
- навчання персоналу: проведення інструктажів щодо дій у разі виявлення небезпечних предметів;
- співпраця з військовими та місцевими адміністраціями: координація дій для забезпечення безпеки та оперативного реагування на загрози.

Розглянемо основні етапи виробництва озимого ріпаку та пов'язані з ними ризики. При підготовці ґрунту виникають ризики пов'язані з роботою на важкій техніці (тракторах, плугах, культиваторах), а саме перекидання, зіткнення, защемлення. Робота на нерівній місцевості збільшує ризик травм. Використання хімічних гербіцидів може призвести до отруєння. Для усунення цих ризиків необхідно провести наступні заходи безпеки: ретельна перевірка техніки перед роботою, включаючи: стан гідравлічної системи, справність гальмівної системи, роботу освітлювальних приладів, стан шин та коліс; регулярне технічне обслуговування згідно з графіком, за для запобігання виникненню несправностей під час роботи; навчання працівників правилам безпечної експлуатації техніки; використання засобів індивідуального захисту при роботі з агрохімікатами.

Передпосівна обробка ріпаку є важливим етапом, що впливає на майбутній урожай. Тому необхідно дотримуватись вимог безпеки, щоб захистити здоров'я працівників та запобігти забрудненню навколишнього середовища. Обробку насіння слід проводити на відкритих майданчиках, віддалених від житлових зон та водойм або в спеціально обладнаних приміщеннях. Необхідно дотримуватись інструкцій з використання хімічних препаратів, зазначених на етикетках. Працівники повинні пройти навчання з питань охорони праці та безпеки при роботі з хімічними препаратами. Всі працівники повинні бути забезпечені спецодягом та засобами індивідуального захисту: респіраторами, окулярами,

рукавицями. Обладнання для обробки насіння повинно бути справним та відповідати вимогам безпеки.

Оброблене насіння ріпаку, повинно транспортуватися чи зберігатися в контейнерах з відповідним маркуванням.

Під час сівби можуть виникати ризики травмування при роботі з сівалками внаслідок заземлення рухомими частинами, під час виконання ремонту чи налаштування механізмів на працюючій машині. Робота з насінням, обробленим хімікатами, може призвести до отруєння. Для зниження впливу потенційних небезпек, пропонуємо наступні заходи: проведення інструктажу з охорони праці для всіх працівників, які будуть задіяні у процесі; перевірка справності посівного комплексу та всіх його складових: гідравлічної, електричної та механічної систем техніки; забезпечення працівників ЗІЗ; дотримання правил дорожнього руху під час переміщення техніки на поле; не допускати перевищення допустимих навантажень на трактор і посівний комплекс.

Список літератури:

1. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 (ІЕС/ISO 31010:2009, ІТД. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику).
2. Павлівський В.М., Гайдаш В.Д., Макар М.М. та інші. Вирощування і переробка ріпаку. – Бережани, 2007. – 7с.
3. Климчик М.М., Рижук С. Європейська олійна культура. Тепер і в Україні. // Пропозиція . – 1999. – №2. – с. 20–21
4. Бертрам Р. Шляхи та тенденції переробки ріпаку в Німеччині.//Пропозиція.-2004.- №1.-с.12-13
5. Бардин Я.Б. Ріпак: від сівби – до переробки. – К.: Світ, 2000. – 108 с.
6. Мельник І. І. Комплексна механізація вирощування озимого ріпаку в умовах сьогодення / І. І. Мельник, В. М. Зубко // Науковий вісник НАУ. – К., 2007. – Вип. 117. – С. 314–324.